

ගොක ප්‍රචාරණය

11 ශ්‍රේණිය

කෘෂි හා ආහාර තාක්ෂණය

A.K.V. Sanjaya Weerasinghe M.Sc. /B.Sc.
R/Gurubavila Vidyalaya

අන්තර්ගතය

- ▶ ලිංගික ප්‍රචාරණය
- ▶ පුෂ්පයක ප්‍රධාන කොටස්
- ▶ පරාගනය
- ▶ සංසේචනය
- ▶ බීජ සුප්තතාව
- ▶ ඒකබීජ පත්‍රි බීජ / ද්විබීජ පත්‍රි බීජ
- ▶ බීජ ප්‍රරෝහණය
- ▶ වර්ධක ප්‍රචාරණය / අලිංගික ප්‍රචාරණය
- ▶ ස්වාභාවික වර්ධක ප්‍රචාරණය
- ▶ දඩු කැබලි මගින් ප්‍රචාරණය
- ▶ අතු බැඳීම
- ▶ බඳ්ධ කිරීම
- ▶ පටක රෝපණය

ශාක ප්‍රචාරණය

□ ශාක තම වර්ගයාගේ පැවැත්ම උදෙසා නව ශාක බෝ කිරීම ශාක ප්‍රචාරණය යි.

ශාක ප්‍රචාරණයේ ප්‍රධාන ආකාර 2ක් හැඳින්ගත හැකි ය

1. බීජ මගින් සිදු කෙරෙන ප්‍රචාරණය හෙවත් ලිංගික ප්‍රචාරණය

2. වර්ධක කොටස් මගින් සිදු කෙරෙන ප්‍රචාරණය හෙවත් අලිංගික ප්‍රචාරණය

A.K.V.S. Weerasinghe, R/Gurubavila Collage

ශාක ප්‍රචාරණ ක්‍රම

ලිංගික ප්‍රචාරණය

බීජ පැළ

අලිංගික ප්‍රචාරණය/වර්ධක ප්‍රචාරණය

බද්ධ කිරීම

අතු බැඳීම

ශාක කැබලි

වෙන් කිරීම

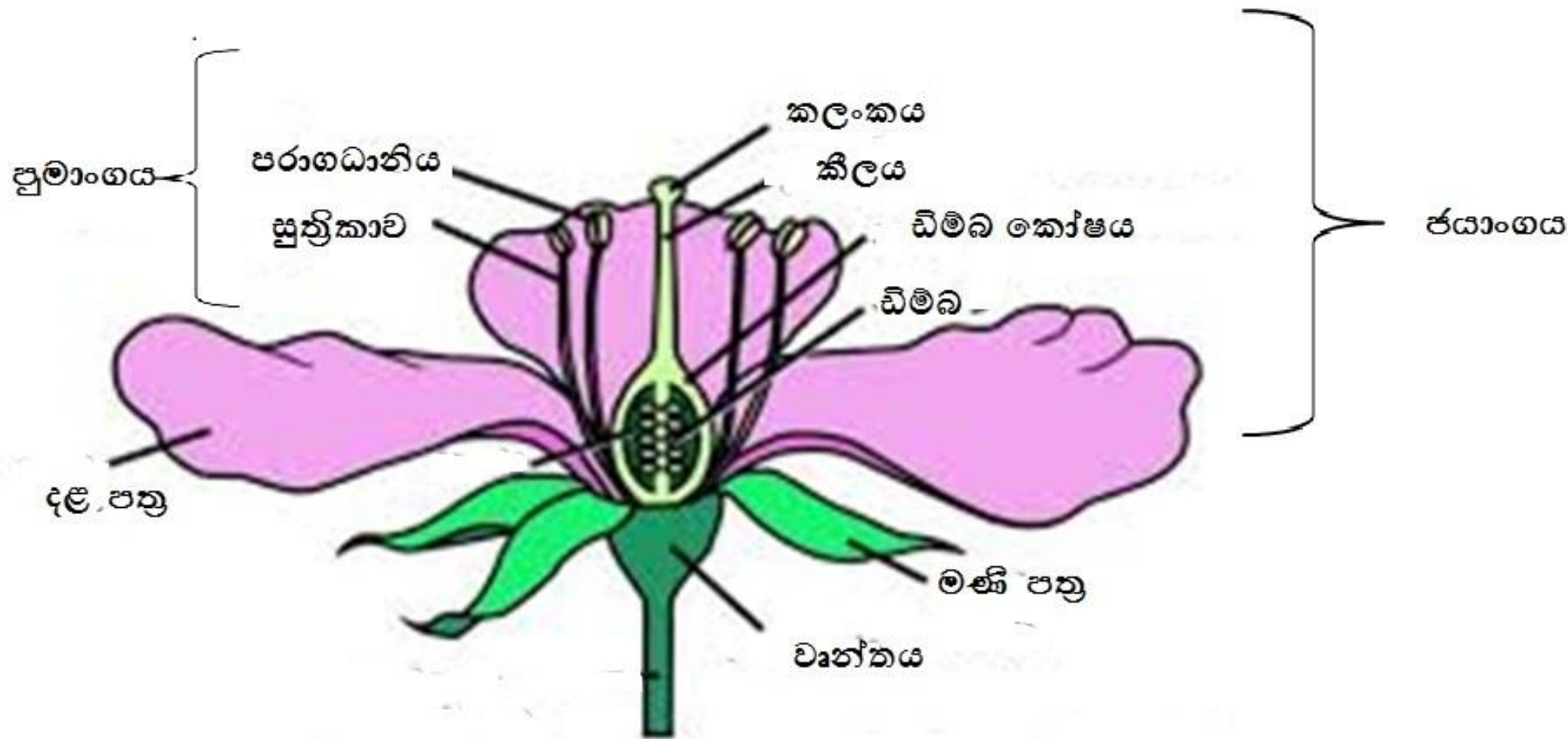
ක්ෂුද්‍ර ප්‍රචාරණය

ලිංගික ප්‍රචාරණය

- ▶ ලිංගික ප්‍රචාරණය උදෙසා ශාකවල හට ගන්නා ව්‍යුහය බීජය වේ.
- ▶ මෙහි දී ජායාංගී හා පුමංගී ජන්මාණු හා විමෝක් කලලයක් බිහි වී පසු ව එය බීජයක් ලෙස වැඩේ.
- ▶ බීජ හට ගැනීම සඳහා උසස් ශාකවල ඇති විශේෂිත අවයවය වනුයේ පුෂ්පයයි .

ප්‍රථමයක ප්‍රධාන කොටස්

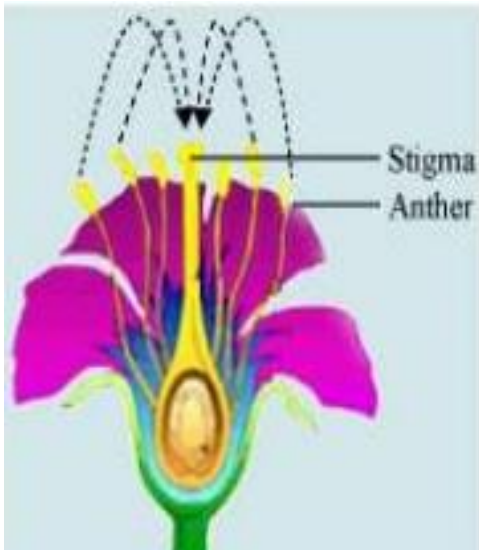
පරාගනය

- ▶ පරාග කණිකා, කලංකය මත පතිත වීම පරාගනය ලෙස හැඳින්වේ
  - ▶ මෙලෙස පරාග කණිකා කලංකය මතට පැමිණීම
  - ▶ සුළඟ මගින් (උදා: බඩ ඉරිඟු)
  - ▶ කෘමීන් මගින් (උදා: සමහර රනිල ශාක)
  - ▶ පරාගධානියෙන් කෙළින්ම කලංකය මතට වැටීමෙන් (උදා: සෝයා බෝංචි, වී)
- ❖ පරාගනයේ ආකාර 2 කි
  - ❖ **1. ස්වපරාගනය**   **2. පරපරාගනය**

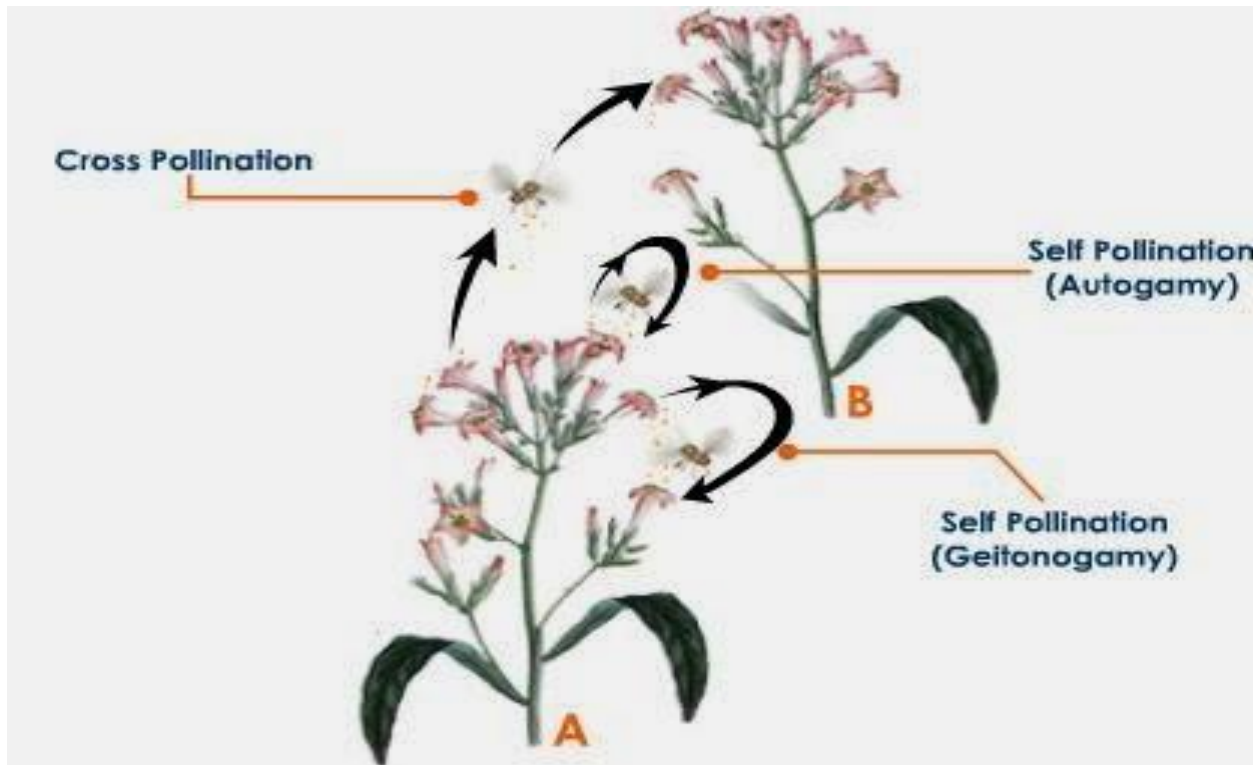
ස්වපරාගනය

- ▶ යම් කිසි පුෂ්පයක පරාගධාතියේ සිට පරාග කණිකා එම පුෂ්පයේ ම කලංකය මත හෝ එම ශාකයේ ම වෙනත් පුෂ්පයක කලංකය මත තැන්පත් වීම ස්ව පරාගනය ලෙස හැඳින්වේ.

පරපරාගනය

- ▶ යම් කිසි පුෂ්පයක කලංකය මත එම විශේෂයේ වෙනත් ශාකයක පරාග තැන්පත් වීම පරපරාගනය ලෙස හැඳින් වේ.

සංඝේවනය

- ▶ කළංකය මත තැන්පත් වූ පරාග කණිකා ඩිම්බ කෝෂයේ ඩිම්බ සමග එකතු වීම සංඝේවනය වේ.
- ▶ සංඝේවනයෙන් පසු ඩිම්බ **බීජ** බවට පත් වේ.

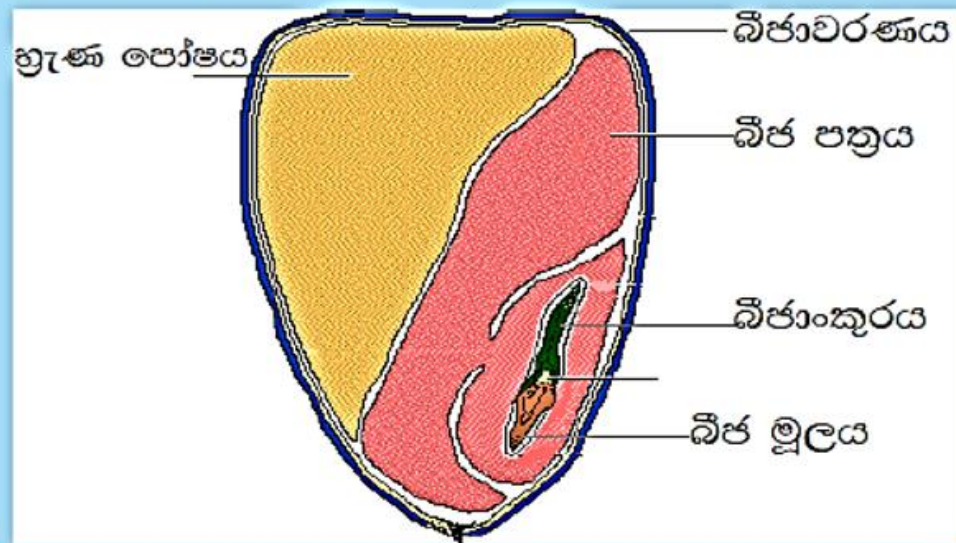

- ▶ **බීජයක් ප්‍රධාන වශයෙන් කලලය, බීජ පත්‍ර හා බීජාවරණය යන කොටස්වලින් සමන්විතය.**
- ▶ **බීජයක පවතින වැදගත් ම කොටස කලලය යි. නව ශාකයක් බිහි කිරීම සඳහා අවශ්‍ය සියලු ම මූලික අංග කලලයෙහි පවතියි.**
- ▶ **බීජයක් තුළ අඩංගු වන බීජ පත්‍ර ගණන අනුව බීජ ආකාර දෙකකි.**
  - **ඒකබීජ පත්‍ර බීජ**
  - **ද්විබීජ පත්‍ර බීජ**

ජීකවිජ පත්‍රි බීජ

ජීකවිජ පත්‍රි බීජ

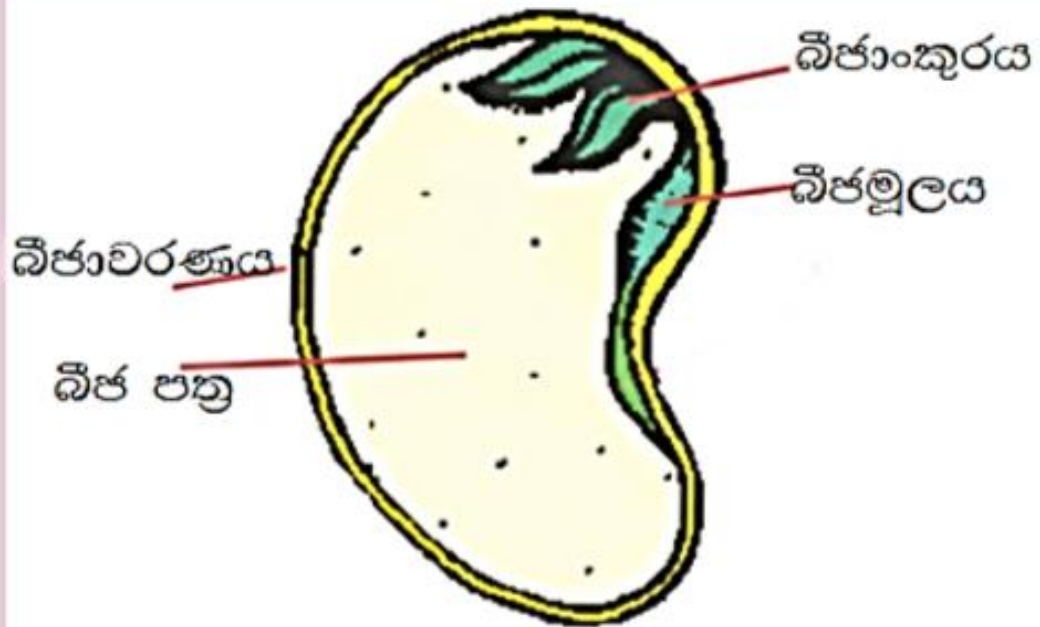
එක් බීජ පත්‍රයක් පමණක් ඇත, එය ප්‍රමාණයෙන් කුඩාය. හුණුපෝෂය නමින් හැඳින්වෙන කොටසේ ප්‍රරෝහණයට අවශ්‍ය ආහාර සංචිත වී ඇත.

ද්විබීජ පත්‍ර බීජ

ද්විබීජ පත්‍ර බීජ

බීජ පත්‍ර දෙකක් ඇති අතර ප්‍රරෝහණයට අවශ්‍ය ආහාර සංචිත ව පවතින්නේ බීජ පත්‍ර තුළ ය.

A.K.V.S. Weerasinghe, R/Gurubavila Collage

බීජ ප්‍රරෝහණය

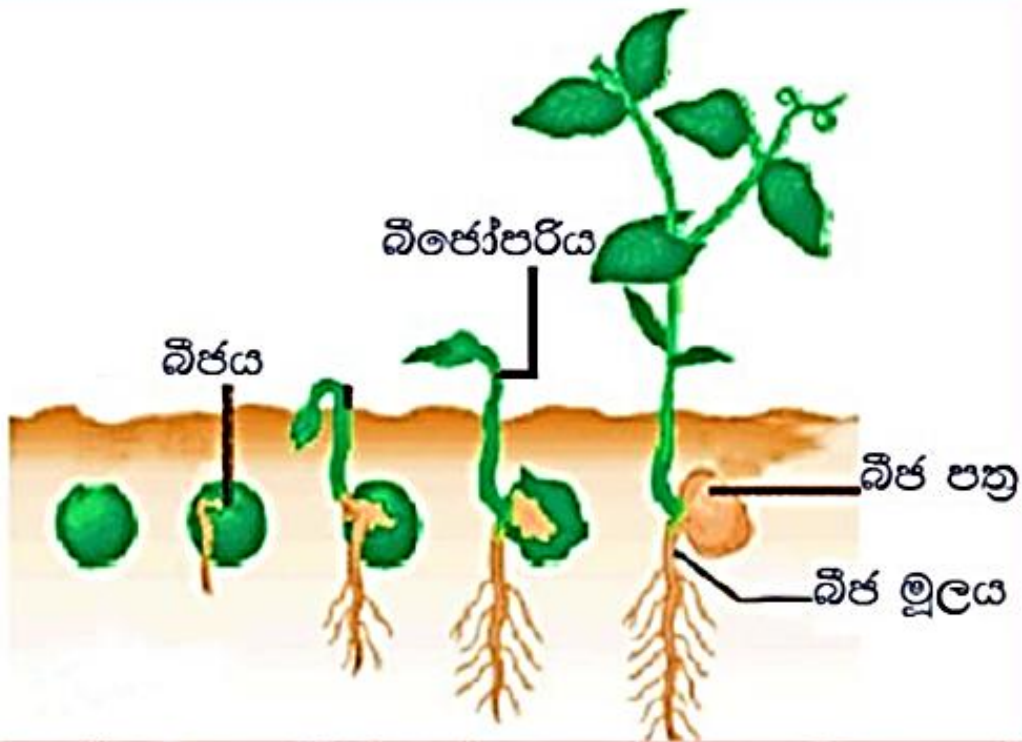
- ▶ බීජ ප්‍රරෝහණය යනු කලලයේ ක්‍රියාශීලී වර්ධනය හේතු කොට ගෙන බීජාවරණය පළා ගෙන බීජ පැළය මතු වීම යි.
- ▶ බීජ ප්‍රරෝහණයේ දී කලලය පැළයක් බවට වර්ධනය වන බව අපි දනිමු. එම වර්ධනයේ ස්වභාවයට අනුව ප්‍රරෝහණ ක්‍රියාවලියේ ආකාර 2 ක් හඳුනා ගෙන ඇත.

1. අධෝ භෞම ප්‍රරෝහණය

2. අපි භෞම ප්‍රරෝහණය

අධෝ භෞම ප්‍රරෝහණය

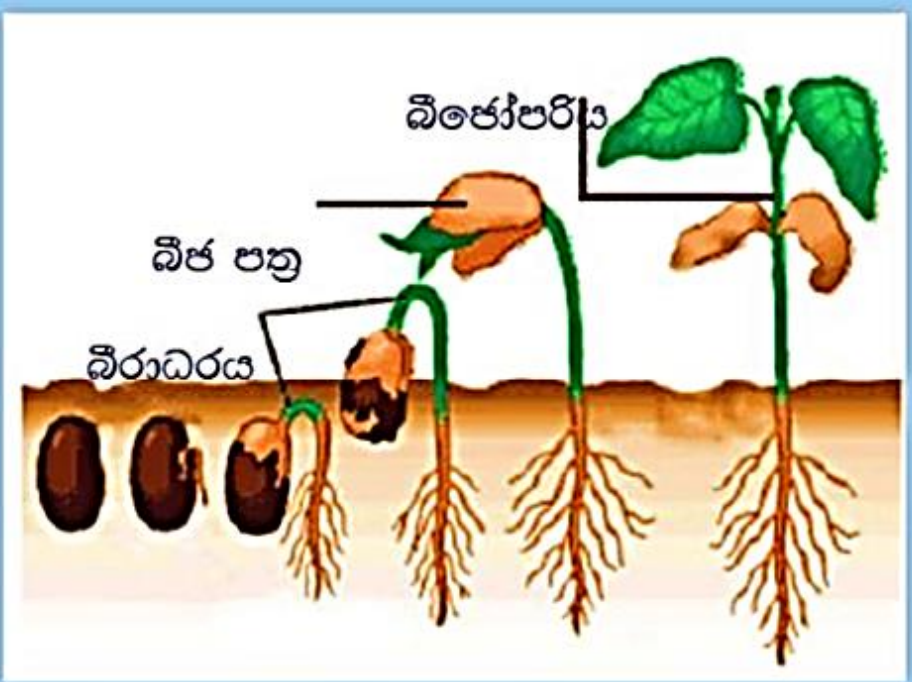

බීජාදරය, බීජාදරයට වඩා වේගයෙන් වර්ධනය වීම නිසා බීජය පොළොව මට්ටමට පහළින් පිහිටන අතර බීජාංකුරය වර්ධනය වෙමින් ඉහළට එසවේ.

උදා:- වී, කඩල, බඩ ඉරිඟු

අපි හොම ප්‍රරෝහණය

වීජාධරය, විෂේෂපරියාට වඩා වේගයෙන්
වර්ධනය වීම නිසා වීජ පත්‍ර පොළොවෙන්
ඉහළට එසවේ
උදා:- මුං, බෝංචි, බටු, මිරිස්

බීජ ප්‍රරෝහණයට බලපාන සාධක

❑ අභ්‍යන්තර සාධක

- ❖ බීජයේ ජීව්‍යතාව
- ❖ බීජ සුඵ්‍රතාව

❑ බාහිර සාධක

- ❖ තෙතමනය/ ආර්ද්‍රතාව
- ❖ උෂ්ණත්වය
- ❖ වාතය
- ❖ ආලෝකය

බීජ සුප්තතාව (seed dormancy)

- ▶ ජීවී බීජයකට ප්‍රරෝහණය වීමට අවශ්‍ය සාධක ලැබී තිබියදීත් එය ප්‍රරෝහණය නොවේ නම් එම තත්ත්වය බීජ සුප්තතාව හෙවත් බීජ අක්‍රියතාව ලෙස ද, එවැනි බීජ සුප්ත බීජ ලෙස ද හඳුන්වනු ලැබේ

▶ සුප්තතාව වැදගත්කම.....?

- ▶ සුප්තතාව ඇති විට බීජ ඵල තුළ දී ම පැළ වීම වැළකේ. උදා :- වී
- ▶ සුප්ත බීජ දීර්ඝ කාලයක් පරිසරයේ නොනැසී පවතියි.

උදා :- තෘණ බීජ ප්‍රරෝහණය නොවී දීර්ඝ කාලයක් ගබඩාකර තබාගත හැකි වේ.

බීජ සුජීතතාව ඇති වීමට හේතු

- ▶ බීජාවරණය ජලයට හා වාතයට අපාරගමය ව පැවතීම

A.K.V.S. Weerasinghe, R/Gurubavila Collage

බීජ සුජීතකාව ඇති වීමට හේතු

▶ බීජාවරණය සින ව පැවතීම

බීජ සුජීතකාව ඇති වීමට හේතු

- ▶ බීජාවරණයේ වර්ධක නිශේධක ද්‍රව්‍ය පැවතීම

බීජ සුජීතකාව ඇති වීමට හේතු

- ▶ බීජාවරණයේ වර්ධක නිශේධක ද්‍රව්‍ය පැවතීම

බීජ සුජීකතාව ඇති වීමට හේතු

▶ බීජයේ කලලය අක්‍රිය ව පැවතීම

බීජ ප්‍රතිකාර

- ▶ සාර්ථක වගාවක් සඳහා බීජ සිටුවීමට පෙර එම බීජවලට කරන සියලු ම ක්‍රියාකාරකම් බීජ ප්‍රතිකාර ලෙස හැඳින්වේ.
- ▶ **බීජ ප්‍රතිකාර කිරීමේ අරමුණු**
  - ❖ සුප්තතාව ඉවත් කිරීම
  - ❖ බොල් බීජ ඉවත් කිරීම
  - ❖ රෝග වළක්වා ගැනීම
  - ❖ කෘමි හානි වළක්වා ගැනීම
  - ❖ වැපිරීම පහසු කිරීම
  - ❖ නයිට්‍රජන් තිර කරන බැක්ටීරියා හඳුන්වා දීම

බීජ ප්‍රතිකාර ක්‍රම

අරමුණ	ක්‍රමය	උදාහරණ
බීජ සුප්තතාව ඉවත් කිරීම	සන බීජාවරණය ඉවත් කිරීම	අඹ
	දිලිසෙන බීජාවරණ වැලි කඩදසියකින් සුරා අපාරගමය බව ඉවත් කිරීම	සියඹලා
	ජලයේ පෙඟවීම	කඩල, කවිපී, මුං, වී,
	තනුක සල්පියුරික් හෝ තනුක නයිට්‍රික් අම්ලයේ හෝ බීජ ගිල්වා තබා බීජාවරණය තුනී කිරීම	දඹල,
	බීජාවරණය මද වශයෙන් පිළිස්සීම	තේක්ක, දුනුමිදෙල්ල
	ජලයෙන් සෝදා බීජාවරණයේ ඇති නිශේධක ද්‍රව්‍ය ඉවත් කිරීම	පැපොල්, තක්කාලි, වැල් දෙඩම්
	උණුසුම් (45- 50°C) ජලයේ දමා ටික වේලාවක් තැබීම	ඇකේෂියා, ඇහැළ

බීජ ප්‍රතිකාර ක්‍රම

බොල් බීජ ඉවත් කිරීම	පිරිසිදු ජලයේ හෝ 10% සාන්ද්‍ර ලුණු ද්‍රාවණයක ගිල්වා පාවෙන බීජ ඉවත් කිරීම	වී
රෝග වැළැක්වීම	දිලීර නාශක සමඟ මිශ්‍ර කර සිටුවීම	එළවළු බීජ
කෘමි හානි වැළැක්වීම	කෘමි නාශක සමඟ මිශ්‍ර කර සිටුවීම	එළවළු බීජ
වායුගෝලීය නයිට්‍රජන් තීර කරන බැක්ටීරියා හඳුන්වා දීම	සිටුවීමට පෙර බීජවල රයිසෝබියම් (<i>Rhizobium</i>) බැක්ටීරියා අඩංගු මාධ්‍යයක තැවරීම	සෝයා, කවිච්චි
වැපිරීම පහසු කිරීම	වැලි මිශ්‍ර කර වැපිරීම	තම්පලා
	ගොම දියර හෝ මැටි දියර සමඟ මිශ්‍ර කර වියළා වැපිරීම	කපු

බීජ මගින් ශාක ප්‍රචාරණයේ වාසි

- එක් මව් ශාකයකින් රෝපණ ද්‍රව්‍ය ලෙස බීජ රාශියක් ලබා ගත හැකි ය.
- වියළාගත් බීජ දිගු කලක් ගබඩා කර තබා ගත හැකි ය.
- බීජ ගබඩා කිරීමට අවශ්‍ය ඉඩකඩ අඩු ය.
- එබැවින් ප්‍රවාහනය පහසු ය.
- නව ප්‍රභේද ලබා ගත හැකි ය.
- දෙමුහුම් දිරිය සහිත ශාක ලබා ගත හැකි ය.

බීජ මගින් ශාක ප්‍රචාරණයේ අවාසි

- පර පරාගණය සිදුවන ශාකවල බීජ මගින් ලැබෙන දුහිතෘ පැළවල මව් ශාකයේ ඇති සියලු ලක්ෂණ අඩංගු නොවේ.
- බීජ පැළ වීම ඒකාකාරී නොවන බැවින් වගා බිමෙහි පාලු ඇති විය හැකි ය.
- වගාව ඒකාකාරී නොවන බැවින් පශ්චාත් සාත්තු අපහසු ය.
- එල හටගැනීමට දීර්ඝ කාලයක් ගත වේ.

වර්ධක ප්‍රචාරණය / අලිංගික ප්‍රචාරණය

